

Lapin Kansa 29.11.2006

Nyt tarvitaan malttia

Professori Marjut Aikio kommentoi tämän lehden palstoilla allekirjoittaneen mielipiteitä. Hänen kirjoituksensa on hyvä todiste siitä, että nyt on aika käynnistää julkinen keskustelu totuuskomission asettamisen tarpeellisuudesta analysoimaan nykyistä kiistaa ja siihen johtanutta kehitystä.

Kaikki historialliset tutkimukset ovat aina kontekstianalyysia, jossa tutkijoiden tehtävänä on oleellisten kontekstien löytäminen. En ole tähän mennessä nähnyt vielä sellaisia luotettavia selvityksiä, joissa näitä konteksteja olisi etsitty niiden periaatteiden pohjalta, mitä alkuperäiskansaoikeuksien palauttaminen edellyttää.

Tärkein edellytys on, että alkuperäiskansaksi tunnustettu ryhmä polveutuu siitä väestöstä, joka alueella asui ennen valtakunnanrajojen syntyä ja joka tunnustautuu ko. ryhmään kuuluvaksi. Tästä asiasta on viime aikoina tullut paljon uutta tietoa, jonka perusteella voidaan todeta meillä olevan vain yksi alkuperäiskansa – lappalaiset – ja että siihen kuulua saamen ja suomenkieltä puhuvia ihmisiä.

Kun saamelaiskäräjien poliittinen johto on tehnyt alkuperäiskansa valinnan vain saamen kielen osalta, on se joutunut kieltämään samalla vanhimman väestön – lappalaisten – olemassaolon oikeutuksen. Tästä "totuusloukusta" on viimeinkin aika vapautua!

Ei tunnu mitenkään oikeudenmukaiselta se, että tämän aikoinaan lappalaisille kuuluneen maan hallinta yritetään siirtää poliittisella päätöksellä sellaisia ihmisiä edustavalle elimelle, joka ei edusta laillisen saannon haltijoita tai jotka täyttäsivät edes polveutumisperusteen todellisesta alkuperäiskansasta. Tällaista ratkaisumallia ei ILO-sopimus edellytä. On siten selvää, että sellaiset vaatimukset, jotka eivät perustu oikeushistoriallisiin faktoihin, ovat johtaneet konfliktiin rekisterisaamelaisiakin vanhemman väestön –lappalaisten – kanssa.

Varsinainen kiistely on koskee siis varsin pienelle ryhmälle kaavailtuja etuoikeuksia, jotka ovat kuuluneet aikoinaan muille kuin nykysaamelaisille. Näin saamelaiskäräjien poliittisen johdon vaatimuksilla on laajempikin periaatteellinen merkitys, jolla on yksiselitteinen yhteys Suomen perustuslain omaisuuden suojaan. Sen vuoksi olisi viisasta, että asetettaisiin kiistan eri osapuolista riippumattomista asiantuntijoista muodostettava totuuskomissio. Näin voitaisiin analysoida nykyiseen etniseen konfliktiin johtanut kehitys ja siinä mukana olleiden / olevien roolit ja vastuut.

Jouni Kitti

Entinen pitkäaikainen saamelaisparlamentaarikko